

В. І. Радько,

д. е. н., доцент кафедри організації підприємництва та біржової діяльності,
Національний університет біоресурсів і природокористування України
ORCID ID: 0000-0002-6740-9527

DOI: 10.32702/2306-6806.2022.4.29

РОЛЬ І МІСЦЕ САМОВРЯДНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ В РОЗВИТКУ МОЛОЧНОГО СКОТАРСТВА УКРАЇНИ

V. Radko,

Doctor of Economic Sciences, Associate Professor of the Department of Organization of Entrepreneurship
and Exchange Activities, National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine

THE ROLE AND PLACE OF SELF-GOVERNING INSTITUTIONS IN THE DEVELOPMENT OF DAIRY FARMING IN UKRAINE

Стаття присвячена ролі і місцю самоврядних організацій в розвитку молочного скотарства України. Доведено, що серед основних гальмівних чинників розвитку самоврядних організацій слід виділити такі: в Україні законодавчо не прийнято єдину концепцію розвитку саморегулювання, визначення саморегулювання і саморегулювних організацій, та засад діяльності таких організацій.

Встановлено, що недостатня активність громадськості в доопрацюванні та просуванні відповідних законопроектів не дала змоги розширити коло застосування механізмів саморегулювання в аграрній сфері.

На нашу думку, галузеві загальноукраїнські молочні асоціації повинні охоплювати 2/3 сільськогосподарських підприємств — виробників молока незалежно від рівня концентрації поголів'я корів у господарстві.

Представники асоціацій повинні брати участь у формуванні державної політики розвитку молочного скотарства, як представники суспільно значимих інтересів сільськогосподарських товаровиробників спільно із зацікавленими органами державної влади та створенні умов для нормативного забезпечення виробництва якісної, безпечної для життя населення, конкурентоздатної продукції молочного скотарства.

Аналіз взаємовідносин між інституціями молочного скотарства свідчить про їх переважно двосторонній характер з орієнтацією на вирішення локальних проблем. Проте показники Державної програми розвитку молочного скотарства та програми "Відроджене скотарство" не виконано, що свідчить про відчутну розбалансованість взаємозв'язків між усіма інституціями.

Відсутність діалогу між державними органами влади наукою, виробниками та громадськими організаціями стала однією із причин того, що Україна не змогла кращим чином використати свої потенційні переваги членства у СОТ в аграрній сфері.

Відродження молочного скотарства не можливе без координації зусиль державних органів в особі Міністерства аграрної політики та продовольства України, місцевих органів влади, самоврядних організацій, виробників молока, освітніх закладів і наукових установ. Вважаємо, що такою інституцією може бути Координаційна рада при Мінагрополітиці України.

Вона є координуючим та консультативно-дорадчим органом, що сприяє взаємодії представників сільськогосподарських товаровиробників, самоврядних організацій, наукових установ та освітніх закладів з органами державної влади для вироблення пропозицій щодо формування й реалізації державної політики стосовно до галузі молочного скотарства.

The article is devoted to the role and place of self-governing organizations in the development of dairy farming in Ukraine. It is proved that among the main obstacles of the self-governing organizations development are the following: Ukraine has not legally adopted a single concept for the development of self-regulation, the definition of self-regulation and self-regulatory organizations, and the principles of such organizations.

It was established that the lack of public activity in finalizing and promoting the relevant draft bills did not allow to expand the scope of self-regulatory mechanisms in the agricultural sector.

In our opinion, the branch all-Ukrainian dairy associations should cover 2/3 of agricultural enterprises — milk producers, regardless of the level of cows concentration at the farm.

Representatives of associations should participate in the formation of state policy for dairy development, as representatives of socially important interests of agricultural producers together with interested public authorities and create conditions for regulatory production of quality, safe for life, competitive dairy products.

Analysis of the relationship between dairy institutions shows their mostly bilateral nature with a focus on solving local problems. However, the indicators of the State Program for the Development of Dairy Livestock and the "Revived Livestock" program have not been met, which indicates a significant imbalance in the relationship between all institutions.

The lack of dialogue between public authorities, science, producers and NGOs has been one of the reasons why Ukraine has not been able to make the most of its potential benefits from WTO membership in agriculture.

The revival of dairy farming is not possible without the coordination of efforts of state authorities represented by the Ministry of Agrarian Policy and Food of Ukraine, local authorities, self-governing organizations, milk producers, educational institutions and research institutions. We believe Coordination Council under the Ministry of Agrarian Policy of Ukraine could be as such institution.

It is a coordinating and advisory body that facilitates the interaction of representatives of agricultural producers, self-governing organizations, research institutions and educational institutions with public authorities to develop proposals for the formation and implementation of state policy in dairy farming.

Ключові слова: молочне скотарство, інституційне середовище, самоврядні організації, інституція, сільськогосподарські товаровиробники.

Key words: dairy cattle breeding, institutional environment, self-governing organizations, institution, agricultural commodity producers.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

В результаті аграрних реформ створена багатокладна сільська економіка. Сільгосптоваровиробники тепер самостійно формують структуру та обсяги виробництва, вибирають спеціалізацію та канали реалізації виробленої продукції, вибудовують партнерські взаємини з різними суб'єктами економіки. Враховуючи переваги кооперації та агропромислової інтеграції, господарюючі суб'єкти об'єднуються у різні галузеві спілки та асоціації. Сільгосптоваровиробники найбільш охоче беруть участь у такій формі інтеграції, тому що на першому етапі вони вибудовують партнерські відносини як самостійні юридичні особи, будучи повноправними партнерами того чи іншого галузевого союзу чи асоціації.

Об'єктивною передумовою для створення таких об'єднань є те, що ці структури помітно полегшують вихід їх членів на ринок постачання та ринок збуту, оскільки більшість з них не в змозі це здійснити самостійно, без взаємодії партнерів з інтеграційного формування, які потребують аналогічних потреб. Необхідність створення інтегрованих формувань підтверджується ще й тим, що економічний потенціал та інші його види (інформаційний, маркетинговий, лізинговий) кожного з суб'єктів господарювання помітно множаться об'єднанням їх у різноманітні союзи та асоціації. Дані організації, крім наведених питань, вирішують проблеми та соціально-економічний захист вітчизняних сільгосптоваровиробників, координують ринкові взаємини.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Інституційні аспекти розвитку аграрного бізнесу знайшли місце у дослідженнях Г. Калетніка, Ю. Лопатинського, О. Шпикуляка, І. Кириленка, О. Ходаківської, О. Прутської, В. Мазура, І. Гончарук, Т. Ємчик, С. Лутковської, Б. Буркинського, М. Хвесика, Г. Марушевського, С. Ковальчук, Д. Токарчук та ін. Проте, швидкоплинні зміни умов діяльності сільськогосподарських підприємств - виробників молока, що вимагає консолідації зусиль шляхом створення самоврядних організацій.

МЕТА ДОСЛІДЖЕННЯ

Метою дослідження є розробці теоретичних засад щодо посилення самоврядних організацій в забезпеченні діяльності сільськогосподарських підприємств — виробників молока.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Важливу роль у формуванні сприятливого інституційного середовища виробників молока повинні відігравати професійні об'єднання. Нині існують дві професійні самоврядні організації, які об'єднують виробників молока — Асоціація виробників молока (АВМ) та Українська голштинська асоціація. Як свідчить досвід країн світу, зокрема Швейцарії, кожна ланка в ланцюгу виробництва молока і молочних продуктів представлена єдиною парасольковою організацією. Так, понад 22000 виробників молока в Швейцарії належать до 12 регіональних об'єднань виробників молока, які в свою чергу є членами парасолькової асоціації Швейцарських виробників молока [1].

На нашу думку, серед основних гальмівних чинників розвитку самоврядних організацій слід виділити такі: в Україні законодавчо не прийнято єдину концепцію розвитку саморегулювання, визначення саморегулювання і саморегулювних організацій, та засад діяльності таких організацій. У науковій літературі, чинному законодавстві та розроблених законодавчих ініціативах вживаються поняття: "саморегулювні організації", "репрезентативні саморегулювні організації", "організації професійного самоврядування"; у галузі сільського господарства законодавчо започатковано лише перші кроки в розвитку саморегулювання. Поки що відсутнє законодавство, яке передбачало б запровадження саморегулювання у тій чи іншій підгалузі в рослинництві чи тваринництві; загальноприйнятою практикою законодавчого врегулювання діяльності саморегулювних організацій став підхід, яким передбачено, спеціальні закони, що регулюють ту чи іншу підгалузь або сектор економіки й містять положення щодо можливості запровадження саморегулювних організацій, а відповідними підзаконними актами деталізуються порядок набуття статусу

су саморегулювальної організації, її функції, вимоги до організації тощо; чинні нормативно-правові акти передбачають добровільність участі у саморегулювальних організаціях, а в окремих випадках встановлюються вимоги щодо мінімального рівня членства в організаціях для набуття статусу саморегулювальних; чинний Закон України "Про громадські об'єднання" надає можливість громадським організаціям виконувати окремі функції саморегулювання. До того ж, як переконує практика, функціонують галузеві асоціації та громадські організації, які без статусу саморегулювальних організацій де-факто виконують окремі функції саморегулювання, хоча формально ці функції закріплено за відповідними органами державної влади; у частині саморегулювання в аграрній сфері використовувався підхід щодо запровадження окремого рамкового закону для аграрної галузі з одночасним внесенням змін до низки законів, що регулюють підгалузі сільського господарства, з метою включення до них відповідних положень щодо принципів саморегулювання [2]. Недостатня активність громадськості в доопрацюванні та просуванні відповідних законопроектів не дала змоги розширити коло застосування механізмів саморегулювання в аграрній сфері.

З метою оцінки діяльності галузевих професійних об'єднань скористаємося даними анкетного обстеження, проведеного в межах виконання проекту USAID "Підтримка аграрного і сільського розвитку" ("Агро-сільрозвиток").

Як свідчать результати дослідження основним напрямком діяльності АВМ є надання консультацій для ветеринарно-технологічного супроводу господарств-членів. Крім того, приділяється значна увага інформаційно-аналітичній та юридичній підтримці сільськогосподарських підприємств — виробників молока, шляхом розміщення на сайті Асоціації щомісячних аналітичних звітів про стан ринку молока і молокопродуктів в Україні та світі та видання журналу "Молоко і ферма". Експерти та учасники галузі молочного скотарства відзначають, що за всі роки незалежності України останні три роки були найбільш турбулентними щодо кардинальних змін у правовому полі діяльності аграрних підприємств. Реагуючи на потреби господарств-учасників, АВМ започаткувала послугу з оперативного консультування господарств у форматі телефонної "Гарячої юридичної лінії" (із залученням послуг незалежних юридичних експертів), освітні семінари та вебінари, ініціює та фінансує роботу над законодавчими ініціативами. Діяльність з удосконалення правового поля молочного скотарства України стала одним із ключових напрямів роботи АВМ.

Перспективним напрямком у діяльності Української Голштинської асоціації, який активно використовують виробничі асоціації в ЄС, США та інших розвинувтих країнах, є формування власних стандартів якості продукції чи послуг, що виробляються або надаються її членами. Наша держава не займається покращенням генетичного потенціалу вітчизняних порід корів та експортом українських нетелей на світовий ринок, що могло б дати додаткову вартість власникам тварин [3].

Також пріоритетним напрямком діяльності Асоціації виробників молока є популяризацію молочних продуктів серед населення. Так, у 2015 р. Асоціація започаткувала всеукраїнський проект "Я люблю молоко", який реалізується за кількома напрямками. Зокрема, почав працювати інтернет-портал про молоко — iLoveMilk.info, що не має аналогів в Україні. Крім того, з травня 2018 року АВМ разом із провідними молокопереробними підприємствами організовує екскурсії для школярів із різних міст у найкращі молочні господарства та на переробні підприємства. Мета таких екскурсій — підвищити рівень обізнаності дітей про молоко та прищепити їм культуру споживання цього продукту, від якого залежить здоров'я людини.

Усі асоціації представляють інтереси своїх членів в органах державної влади. Так, представники АВМ були задіяні в кількох робочих групах Мінагрополітики: з удосконалення політики розвитку молочної галузі та формування ринку молока; з питань, пов'язаних із кормовиробництвом та дотаціями; щодо впровадження ідентифікації і реєстрації великої рогатої худоби у присадибних господарствах та надання їм ветеринарних послуг; Української голштинської асоціації — щодо внесення змін до Закону України "Про племінну справу".

Асоціація виробників молока України створила Консультативний центр, який налічував на початку своєї діяльності чотири експерти, а тепер 35, є організатором Міжнародного молочного конгресу та Національних днів ферми. Подібні консультативні центри існують лише в таких успішних аграрних країнах, як Нідерланди, Ізраїль, Німеччина та США. Це дало змогу Асоціації досягти вже відчутних позитивних результатів.

Завдяки роботі Консультативного центру при Асоціації середні надої господарств-членів АВМ зросли від 4500 до 7650 кг/корова/рік (у провідних сільськогосподарських підприємств — понад 11 000 кг/корова/рік), у середньому по Україні — 5660 кг/корова/рік. З усього обсягу зданого на переробку молока екстра-гатунку майже 30% — вироблене в господарствах-членах Асоціації.

До складу АВМ входять близько 50 висококонцентрованих сільськогосподарських підприємств; Української голштинської асоціації — 8 суб'єктів підприємницької діяльності. Отже, ці асоціації лобюють інтереси незначної групи господарств корпоративного сектору аграрної економіки України. Необхідно зазначити, що не є членами самоврядних організацій особисті селянські господарства, сільськогосподарські підприємства малих організаційно-правових форм господарювання.

На нашу думку, основними перешкодами для розвитку АВМ є неузгодженість і суперечності в чинному законодавстві, що регламентують діяльність сільськогосподарських кооперативів (Закон про сільськогосподарську кооперацію, Закон про кооперацію, Цивільний та Господарський кодекси); зарегульованість Законів України "Про племінну справу" та "Про ветеринарну медицину"; відсутність нормативно-правових актів, що регламентують та підтримують діяльність саморегулювальних організацій; корупційна складова Проекту Закону України "Про оцінку екологічного впливу на довкілля"; труднощі з ухваленням Проекту Закону України "Про внесення змін до закону України про молоко і молочні продукти (щодо молоковісних продуктів)"; суперечності та несправедливе обмеження розміру бюджетної дотації, отримуваної виробниками молока, згідно з положеннями постанови Кабінету Міністрів України від 21 лютого 2017 р. № 179 "Про затвердження Порядку ведення та форми Реєстру отримувачів бюджетної дотації, а також порядку надання відповідної інформації Державною фіскальною службою та Державною казначейською службою"; Української голштинської асоціації — застарілий Закон України "Про племінну справу" обмежує можливість її співпраці з господарствами щодо ведення племінного обліку, реєстру та в цілому вибору ефективного використання генетичних тенденцій світових зразків. Майже п'ять років державні органи влади не проводять роботу з поліпшення генетичного потенціалу тварин, не контролюють ведення племінного обліку.

На нашу думку, галузеві загальноукраїнські молочні асоціації повинні охоплювати 2/3 сільськогосподарських підприємств — виробників молока незалежно від рівня концентрації поголів'я корів у господарстві.

Представники асоціації повинні брати участь у формуванні державної політики розвитку молочного скотарства, як представники суспільно значимих інтересів сільськогосподарських товаровиробників спільно із зацікавленими органами державної влади та створенні умов для нормативного забезпечення виробництва які-

сної, безпечної для життя населення, конкурентоздатної продукції молочного скотарства [4].

Асоціації виробників молока на добровільній основі можуть надавати пропозиції за пріоритетними напрямками розвитку науково-дослідних робіт у сфері реалізації державної аграрної політики, розробки технічних регламентів, необхідних для функціонування системи технічного регулювання галузі, а також щодо реформування системи стандартизації в сільському господарстві [5].

Розвиток молочного скотарства неможливий без залучення інноваційних розробок вітчизняних учених — науковців НДІ НААН. Незважаючи на певні труднощі з фінансуванням, відтоку молодих перспективних науковців за кордон, наукові установи пропонують інноваційні розробки, щодо розвитку галузі молочного скотарства. Так, науковцями під керівництвом А.І. Фененка розроблено проект концепції точного тваринництва для ферм з виробництва молока та концептуальну модель технологічного процесу виробництва молока, що дає змогу управляти продуктивністю корів. У межах наукової програми "Розроблення інноваційних технологій виробництва, систем годівлі та методів селекції великої рогатої худоби і забезпечення якості продукції скотарства" розроблено методику контролю і маркування селекційних процесів за створення популяції великої рогатої худоби. Сформовано електронну базу даних за основними господарсько-корисними ознаками, яка налічує 4339 корів за 8 стадами, з них лактуючих — 2209. Незважаючи на значимість наукових розробок, ступінь їх впровадження у виробництво надзвичайно низький [6].

Так, у 2016 р. по напрямках "Зоотехнія" та "Ветеринарна медицина" частка впроваджених у виробництво результатів фундаментальних наукових досліджень стала відповідно 37,7 і 18,4 %, прикладних — 49,4% і 32,5. Ці показники є надзвичайно низькими і свідчать про те, що наукові дослідження не становлять інтересу для менеджменту сільськогосподарських підприємств через їх низьку конкурентоспроможність порівняно з високоінноваційними розробками іноземних учених.

Подібна ситуація склалася й щодо підготовки кадрів для молочного скотарства. За результатами дослідження, майже половина менеджменту опитаних сільськогосподарських підприємств — виробників молока Київської, Вінницької та Хмельницької областей, не задоволена знаннями та навичками претендентів на роботу. На ринку праці відчувається дефіцит таких професій як ветеринар, зоотехнік і місячною заробітною платою в 2016 р. 5—10 тис. грн. При цьому необхідно відзначити, що рівень оплати для робітничих спеціальностей часто залежить від продуктивності. За цим принципом працюють багато компаній, передбачаючи в мотиваційних програмах досягнення певного рівня продуктивності та кількісних показників [7].

Нині підготовкою студентів аграрного профілю України займається 23 вищих навчальних заклади III—IV рівнів акредитації, з яких 6 мають статус національних, і 118 навчальних закладів I—II рівнів акредитації. За інформацією Міністерства аграрної політики та продовольства України загальна кількість студентів перевищує 190 тис. осіб. Проте лише 20 % від усієї кількості студентів, які навчаються в аграрних ВНЗ, після закінчення навчання працюють за фахом.

Варто зазначити, що потужні аграрні компанії у своїй діяльності надають велику увагу підготовці фахівців спільно з ВНЗ аграрного профілю, де проходить їх навчання. Так, компанія "Ерідон" займається вихованням кваліфікованих спеціалістів у середині компанії, здійснюючи значні інвестиції. Започатковано програму "Стажери", метою якої є пошук і відбір перспективних студентів аграрних ВНЗ із пропонуванням їм у подальшому роботу в компанії.

Як відомо, практику роботи з молоддю ще в 2011 р. започаткувала компанія "Кернел", де діє унікальна про-

грама "Кернел-Шанс". За умовами програми провадиться відбір випускників. Їм пропонується навчання, потім учасники програми впродовж 4-9 місяців проходять стажування на підприємствах цієї компанії. Під керівництвом своїх наставників вони готують дипломні роботи та після завершення навчання захищають їх. У разі успішного захисту студенти стають повноправними працівниками компанії.

На нашу думку, одним із чинників підготовки високоякісних фахівців аграрного профілю є залучення практиків для ведення лабораторно-практичних занять, створення філіалів кафедр безпосередньо на виробництві та проведення певної частини навчального циклу на них і т. ін.

Аналіз взаємовідносин між інституціями молочного скотарства свідчить про їх переважно двосторонній характер з орієнтацією на вирішення локальних проблем [8]. Проте показники Державної програми розвитку молочного скотарства та програми "Відроджене скотарство" не виконано, що свідчить про відчутну розбалансованість взаємозв'язків між усіма інституціями.

Відсутність діалогу між державними органами влади наукою, виробниками та громадськими організаціями стала однією із причин того, що Україна не змогла кращим чином використати свої потенційні переваги членства у СОТ в аграрній сфері.

Неопрацьованість механізмів діалогу бізнесу і влади теж негативно вплинула на ситуацію на ринках, що формувалися в нових умовах. Тому Уряд України почав застосовувати практику підписання договірних актів (меморандумів), у яких закріплював свої наміри впливати на економічну ситуацію та регулювати ринки через професійні громадські організації. Перший такий Меморандум було підписано у березні 2002 р. між Кабінетом Міністрів України та Всеукраїнським союзом сільськогосподарських підприємств, Українською аграрною конфедерацією, національною асоціацією "Укрзернопродукт", асоціацією "Укроліяпром" та Національною асоціацією бірж про узгодження дій на ринку зерна.

Підписання такого Меморандуму стало наочним прикладом формування договірних відносин між урядом і професійними громадськими організаціями для забезпечення сприятливих умов виробникам продукції та всім учасникам ринкового ланцюжка в цій сфері. Однак певна частина зобов'язань сторін так і залишилася намірами.

Підписання внутрішніх меморандумів розглядається як позитивний фактор у налагодженні діалогу бізнесу і влади, проте як документ, що не має ні юридичної сили, ні підконтрольних механізмів, не можна вважати інструментом такого діалогу. До того ж ці дії епізодичного характеру викликані найчастіше розбалансуванням певного ринку, а, отже, необхідністю терміново виправляти ситуацію, зокрема шляхом консультацій з професійними громадськими організаціями.

Відродження молочного скотарства не можливе без координації зусиль державних органів в особі Міністерства аграрної політики та продовольства України, місцевих органів влади, самоврядних організацій, виробників молока, освітніх закладів і наукових установ. Вважаємо, що такою інституцією може бути Координаційна рада при Мін агрополітиці України.

Вона є координуючим та консультативно-дорадчим органом, що сприяє взаємодії представників сільськогосподарських товаровиробників, самоврядних організацій, наукових установ та освітніх закладів з органами державної влади для вироблення пропозицій щодо формування й реалізації державної політики стосовно до галузі молочного скотарства.

Основними принципами діяльності Координаційної ради повинні стати законність, колегіальність, добровільність, компетентність, гласність, незалежність, дотримання норм чинного законодавства. Рішення Ко-

ординаційної ради мають рекомендаційний характер і реалізуються шляхом видання правових актів органів державної влади.

На нашу думку, на Координаційну раду доцільно покласти виконання таких основних завдань: вироблення пропозицій щодо формування й реалізації державної політики в галузі молочного скотарства; організація взаємодії виконавчих органів державної влади, органів місцевого державного управління і місцевого самоврядування, сільськогосподарських підприємств та інших зацікавлених організацій; аналіз і організація громадського обговорення проектів законодавчих актів, а також чинних і підзаконних актів, що регулюють функціонування ринку молока та молокопродуктів; внесення пропозицій з удосконалення чинного законодавства; аналіз і обговорення громадських ініціатив; узагальнення інформації та прийняття підсумкових рішень у формі звернень, пропозицій, висновків рекомендаційного характеру, з подальшим доведенням їх до відома Кабінету Міністрів України та Верховної Ради України.

Для виконання цих завдань, Координаційну раду потрібно наділити такими повноваженнями: приймати рішення і розробляти пропозиції рекомендаційного характеру; запитувати й отримувати від виконавчих органів державної влади відомості, необхідні для виконання покладених на Координаційну раду завдань; давати доручення членам Координаційної ради з підготовки різних питань для розгляду на її засіданнях; створювати за потреби в установленому порядку робочі групи для вирішення завдань, покладених на Координаційну раду; здійснювати інші повноваження з метою виконання завдань Координаційної ради в межах чинного законодавства.

ВИСНОВКИ

Отже, в Україні триває процес утворення організаційно-правових засад участі громадян у формуванні та реалізації державної політики, який однак, не набув ознак системності та завершеності. Нині Уряд України застосовує практику підписання меморандумів, у яких закріплює свої наміри впливати на економічну ситуацію та регулювання ринків через професійні громадські організації. Меморандуми підписуються здебільшого після факту розбалансування того чи іншого ринку, є епізодичними і не мають юридичної сили. Важливо, щоб координаційні громадські структури при вищих органах влади і громадські ради при органах виконавчої та законодавчої влади стали основними механізмами формального залучення професійних громадських організацій та виробників до участі в ухваленні державних рішень.

Таким чином, потреба у створенні галузевих спілок та асоціацій полягає в тому, що такі структури помітно полегшують вихід їх членів на ринок постачання та ринок збуту і що більшість з них не в змозі це здійснити без взаємодії партнерів, які потребують аналогічних потреб. Необхідність створення спілок підтверджується ще й тим, що економічний потенціал та інші види (інформаційний, маркетинговий, лізинговий та ін) кожного з суб'єктів господарювання помітно множаться об'єднанням їх у різноманітні союзи та асоціації. Ефективна та раціональна взаємодія партнерів призводить до синергетичного ефекту.

Таким чином, різко зростає роль галузевих спілок та асоціацій в АПК як координаторів та інтеграторів усієї виробничо-господарської та соціальної діяльності суб'єктів аграрного виробництва та агропродовольчого ринку.

Саморегульвні організації (СРО) найефективніше контролюють функціонування секторів економіки, де вони створені. СРО сприймаються як найважливіший елемент загальної системи регулювання підприємницької діяльності, який доповнює, котрий іноді замінює управління.

На закінчення необхідно зазначити, що сільськогосподарські товаровиробники свідомо беруть участь у

такій формі інтеграції, як членство в галузевих спілках, яке полегшує вхід на аграрний ринок і дозволяє будувати партнерські відносини як самостійні юридичні особи, будучи повноправними партнерами агропромислового формування союзного типу.

Світовий досвід управління сільським господарством йде саме шляхом партнерства органів державної влади та агробізнесу, що позитивно позначається і на практичних результатах.

Література:

1. Розвиток аграрного сектора національної економіки на інституційних засадах: [монографія] / Ю.М. Лопатинський, В.І. Кифяк. Чернівці: Чернівецький нац. ун-т, 2014. 248 с.
2. Економічні аспекти розвитку тваринництва в особистих селянських господарствах: монографія / [О.М. Варченко та ін.; за ред. О.М. Варченко]; Білоцерків. нац. аграр. ун-т. Біла Церка: БНАУ, 2019. 384 с.
3. Лужанська Т., Пугачов М. Підвищення спроможності галузевих громадських об'єднань як перспектива вдосконалення взаємодії влади і бізнесу в Україні. — К.: Аналітично-дорадчий центр ПРООН, 2008. http://brc.undp.org.ua/img/publications/publ_NGOs.pdf
4. Шпикуляк О.Г. Розвиток інститутів інноваційної діяльності в аграрній сфері: теоретичний аспект. Економіка АПК. 2012. № 5. С. 131—138.
5. Прутська Т.Ю. Інституційне забезпечення розвитку підприємництва в аграрній сфері. Економіка АПК. 2015. № 2. С. 93.
6. Іванченко В.О. Організаційні засади функціонування інституту підприємництва в економіці. Економіка АПК. 2019. № 9. С. 109—115.
7. Мамчур В.А. Інституційно-економічний механізм розвитку ринку молока і молокопродуктів. Економіка АПК. 2017. № 4. С. 41.
8. Тяха І.В. Стан ринку молока: світовий та вітчизняний аспект. Інвестиції: практика та досвід. 2016. № 2. С. 33—37.

References:

1. Lopatynskyj, Yu.M. and Kyfiak, V.I. (2014), *Rozvytok ahrarnoho sektora natsional'noi ekonomiky na instytutsijnykh zasadakh* [Development of the agricultural sector of the national economy on an institutional basis], Chernivets'kyj nats. un-t, Chernivtsi, Ukraine.
2. Varchenko, O.M. (2019), *Ekonomichni aspekty rozvytku tvarynnystva v osobystykh selians'kykh hospodarstvakh* [Economic aspects of livestock development in private farms], BNAU, Bila Tserkva, Ukraine.
3. Luzhanska, T. and Puhachov, M. (2008), *Pidvyshchennia spromozhnosti haluzevykh hromads'kykh ob'ednan' iak perspektyva vdoskonalennia vzaiemodii vlady i biznesu v Ukraini* [Increasing the capacity of sectoral public associations as a prospect of improving the interaction between government and business in Ukraine], Analitichno-doradchij tsentr PROON, Kyiv, Ukraine.
4. Shpykuliak, O.H. (2012), "Development of institutes of innovative activity in the agrarian sphere: theoretical aspect", *Ekonomika APK*, vol. 5, pp. 131—138.
5. Pruts'ka, T.Yu. (2015), "Institutional support for the development of entrepreneurship in the agricultural sector", *Ekonomika APK*, vol. 2, pp. 93.
6. Ivanchenko, V.O. (2019), "Organizational principles of the institute of entrepreneurship in economics", *Ekonomika APK*, vol. 9, pp. 109—115.
7. Mamchur, V.A. (2017), "Institutional and economic mechanism of milk and dairy products development", *Ekonomika APK*, vol. 4, pp. 41.
8. Tykha, I. and Kozachock, I. (2016), "Market of milk condition: world and domestic aspect", *Investytsiyi: praktyka ta dosvid*, vol. 2, pp. 33—37.

Стаття надійшла до редакції 21.04.2022 р.